

Examen VWO

2025

tijdvak 1
donderdag 15 mei
13.30 - 16.30 uur

geschiedenis

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 26 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 69 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag één van de kenmerkende aspecten wordt gevraagd, moet je de tekst daarvan omschrijven of dat deel ervan dat relevant is voor de beantwoording van de vraag (er zijn kenmerkende aspecten die uit meerdere onderdelen bestaan).

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Door de tijd heen

De volgende gebeurtenissen, waarbij beelden en afbeeldingen werden vernield en verboden, staan in willekeurige volgorde:

- 1 Amerikaanse kolonisten smolten meteen na het uitroepen van de onafhankelijkheid een standbeeld van koning George III om tot kogels.
- 2 De Spaanse ontdekkingsreiziger Cortés liet na de verovering van Mexico Azteekse godenbeelden uit tempels verwijderen.
- 3 Een Byzantijnse keizer verbood in zijn Rijk de verering van afbeeldingen, om inwoners tevreden te houden die zich hadden bekeerd tot de opkomende islam.
- 4 Het bestuur in Frankrijk dat de privileges voor standen afschafte, beval alle beelden die 'sporen van feodalisme bevatten' te vernietigen.
- 5 Kort na het uitbreken van de Dertigjarige Oorlog vernielden calvinisten alle heiligenbeelden in de Sint-Vituskathedraal in Praag.
- 6 Taiping-rebellen verwijderden boeddhistische afbeeldingen van de porseleinen pagode van Nanking en braken de 80 meter hoge toren af.

- 2p 1 Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Prehistorie en oudheid

In de vijfde eeuw voor Christus lieten leden van de Atheense elite niet langer grote en rijk versierde grafmonumenten bouwen maar eenvoudige bouwwerken, in de stijl van de graven van andere Atheense burgers.

Volgens sommige historici is er een verband tussen deze verandering in grafbouw en het burgerschap in Athene.

- 2p 2 Geef aan welk verband dit is, waarbij je in je antwoord ingaat op de bestuursvorm van Athene.

Gebruik bron 1.

Na de dood van Perpetua verspreidt de vroegchristelijke gemeenschap haar dagboek.

- 2p 3 Geef aan welke boodschap de gemeenschap hiermee wil overbrengen aan christenen **en** welke boodschap aan de Romeinse autoriteiten.

De middeleeuwen

De Arabische dynastie van de Omajjaden veroverde delen van Spanje.
In de negende eeuw schreef de islamitische rechtsgeleerde
Yahya ibn Yahya dat moslims in Spanje niet mochten deelnemen aan de
viering van het christelijke kerstfeest.

Je concludeert dat de Arabieren het christendom in Spanje tolereerden,
maar dat Ibn Yahya zich zorgen maakte over de gevolgen hiervan.

2p **4** Licht deze conclusie toe door:

- een politieke reden te noemen voor de tolerantie tegenover de christenen, en
- met behulp van een kenmerkend aspect te beredeneren welk gevolg van het tolereren van het christendom Ibn Yahya wilde voorkomen.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.

Gebruik bron 2.

Stel: je wilt deze bron gebruiken voor twee verschillende onderzoeksgebieden:

- 1 de oorzaak van de Frankische overwinning bij Syburg.
- 2 de kerstening van Europa.

4p **5** Geef aan, waarna je je antwoord telkens ondersteunt met een andere verwijzing naar de bron:

- waardoor je de informatie in de bron als minder betrouwbaar beschouwt voor het eerste onderzoeksgebied, en
- welke conclusie je met behulp van deze bron kunt trekken over de kerstening van Europa op dat moment.

In 1241 liet de gravin van Vlaanderen de bepaling vastleggen dat in het bestuur van de stad Brugge: "geen enkele handwerker [ambachtsman] mag worden verkozen, tenzij hij zich sinds één jaar en één dag van alle handwerk heeft onthouden".

Volgens een historicus droeg deze bepaling bij aan het oplossen van een conflict onder de poorters van Brugge.

2p **6** Leg de redenering van de historicus uit.

Gebruik bron 3.

De katholieke kerk streeft in de veertiende eeuw naar continuïteit maar krijgt ook te maken met verandering.

3p **7** Toon aan:

- dat de bisschoppen met hun besluit continuïteit van de machtspositie van de kerk nastreven, en
- met welke verandering in geloofsbeleving van stedelingen de bisschoppen rekening houden, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 4.

Jan Allertsz. heeft een bedoeling met deze beschrijving.

2p 8 Geef deze bedoeling weer door:

- aan te tonen dat hij kritiek levert op het centralisatiebeleid van de Bourgondische hertogen, en
- te beredeneren welk doel Jan Allertsz. wil bereiken met het opnemen van deze kritiek in zijn boek.

Vroegmoderne tijd

In het begin van de zeventiende eeuw kreeg de Republiek een leidende positie in de wereldhandel, die later werd overgenomen door Engeland.

3p 9 Verklaar beide ontwikkelingen door:

- een beslissing te noemen die in 1602 in de Republiek werd genomen om de positie in de wereldhandel te stimuleren, en
- uit te leggen welk Engels economisch beleid in de zeventiende eeuw eraan bijdroeg dat de Republiek de leidende positie kwijtraakte.

In de zeventiende eeuw was het koninkrijk Xwéda (het huidige Benin in Afrika) een van de grootste centra van slavenhandel. De Xwéda bepaalden dat:

- 1 handelaren uit verschillende Europese landen een handelspost mochten openen.
- 2 Europese handelsposten niet aan de kust mochten worden gebouwd. De Xwéda wilden met beide bepalingen voorkomen dat ze werden onderworpen door Europeanen.

2p 10 Geef voor beide bepalingen apart de redenering weer die de Xwéda daarbij volgden.

Gebruik bron 5.

Twee gegevens:

- 1 Historici gebruiken de brieven van Madame Palatine als bron voor onderzoek naar de standensamenleving in de achttiende eeuw.
- 2 Madame Palatine stuurt haar brieven via een privébode omdat ambtenaren van de Franse koning alle brieven lezen die via het hof worden verzonden.

4p 11 Toon aan, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een andere verwijzing naar de brief:

- bij gegeven 1 welke verandering in de visie op de standensamenleving Madame Palatine in haar brief naar voren laat komen, en
- bij gegeven 2 dat Madame Palatine een privébode moet gebruiken om haar positie aan het hof veilig te stellen.

Gebruik bron 6.

Franklin stuurt deze prent in 1766 naar Britse politici.

3p 12 Geef hiervoor een verklaring door:

- zonder bron het Britse beleid in die tijd te noemen waardoor het verzet in Noord-Amerika toeneemt, en
- aan te geven welke politieke waarschuwing Franklin wil overbrengen aan het Britse bestuur, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de prent.

Gebruik bron 7.

Een bewering:

Willem Frederik leert tijdens zijn opleiding over verlichte denkbeelden.

3p 13 Geef een argument voor deze bewering door aan te tonen:

- dat Willem Frederik waarschuwt voor een gevolg van het idee van de 'algemene wil' van Rousseau, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
- met behulp van een kenmerkend aspect, welke regeringsvorm uit de achttiende eeuw Willem Frederik in dit opstel ondersteunt.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.

Moderne tijd

Gebruik bron 8.

De Belgische regering roept kunstenaars op om schilderijen te maken die het Zuid-Nederlandse verleden tot onderwerp hebben.

3p 14 Licht deze oproep toe door:

- zonder bron de negentiende-eeuwse kunststroming te noemen die bij deze oproep past, en
- uit te leggen dat de boodschap die De Braekeleer met dit schilderij wil weergeven past bij de bedoeling van de Belgische overheid, waarbij je in je antwoord ingaat op een gebeurtenis uit 1830.

De volgende gebeurtenissen, die plaatsvonden in de Chinese stad Xi'an, staan in willekeurige volgorde:

- 1 De taoïstische 'Tempel van de Acht Onsterfelijken' in Xi'an werd tijdens de Culturele Revolutie ernstig beschadigd.
 - 2 Het keizerlijk hof vluchtte tijdens de Bokseropstand naar Xi'an.
 - 3 Muitende generaals gijzelden de leider van de Chinese nationalistische beweging bij Xi'an totdat hij beloofde samen te werken met de communistische troepen.
 - 4 Studenten demonstreerden in Xi'an om steun te betuigen aan de studentendemonstraties op het Plein van de Hemelse Vrede.
 - 5 Tijdens de opstand van de Nian braken er in Xi'an ernstige rellen uit onder voor- en tegenstanders van deze opstand.
 - 6 Vlak voor de troonsafstand van Puyi werd in Xi'an het fort van de Qing-dynastie bestormd.
- 2p **15** Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 9.

Twee gegevens:

- 1 Drucker vindt het nodig de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht (VVK) op te richten.
 - 2 Socialisten uiten kritiek op Drucker omdat ze vindt dat kiesrecht eerst alleen aan vrouwen met een opleiding moet worden verleend.
- 3p **16** Licht beide gegevens toe door:
 - aan te geven waarom Drucker de noodzaak voelt tot het oprichten van de VVK, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
 - zonder bron vanuit het socialistische gedachtegoed te verklaren dat de socialisten kritiek hebben op het uitgangspunt van Drucker.

Gebruik bron 10.

Een bewering:

De Duitse regering zal deze foto in de jaren 1920 wel willen verspreiden in geallieerde landen, maar niet in Duitsland.

- 3p **17** Ondersteun deze bewering door:
 - met een verwijzing naar de foto aan te geven welke boodschap de Duitse regering hiermee kan overbrengen aan geallieerde landen, en
 - de reden te noemen waardoor de Duitse regering terughoudend is om deze foto te verspreiden binnen Duitsland.

De Amerikaanse journalist Hersey schreef over zijn jeugd in de Chinese havenstad Tianjin in de jaren 1920: "Ik groeide op in een rare stad. Voor drie of vier Chinezen koperen munten kon ik in een riksja [fiets taxi] van mijn huis naar Engeland rijden, naar Italië, Duitsland of Japan."

2p **18** Licht dit toe door:

- de beschreven situatie in Tianjin te verklaren vanuit afspraken die werden gemaakt na de opiumoorlogen in de negentiende eeuw, en
- de protestbeweging te noemen die in 1919 werd opgericht uit verzet tegen situaties zoals deze.

Gebruik bron 11.

Historici trekken twee conclusies:

- 1 Lloyd George geeft een eenzijdig beeld weer van de populariteit van Hitler in 1936.
- 2 Lloyd George is in 1936 vooral onder de indruk van Hitler vanwege diens aanpak van de werkloosheid in Duitsland.

5p **19** Onderbouw beide conclusies door:

- uit te leggen waardoor het beeld dat Lloyd George weergeeft van de populariteit van Hitler in 1936 eenzijdig te noemen is, en
- aan te geven welke kritiek op de Britse appeasementpolitiek Lloyd George wil wegnemen, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
- met behulp van een kenmerkend aspect een argument te geven voor de tweede conclusie van de historici.

Let op: je moet na het omschrijven van het kenmerkende aspect een uitleg geven.

Een gegeven:

In april 1945 sloeg de Duitse bevolking wél massaal op de vlucht voor de troepen van de Sovjet-Unie, en niet voor de troepen van de Westerse geallieerden. In Oost-Duitsland werd tussen 1945 en 1989 weinig gepubliceerd over deze vlucht.

3p **20** Licht dit gegeven toe door:

- met behulp van een kenmerk van de nationaalsocialistische ideologie een verklaring te geven voor de vlucht van de Duitse bevolking voor de Sovjet-troepen in 1945, en
- te beredeneren waardoor er in Oost-Duitsland tussen 1945 en 1989 weinig werd gepubliceerd over deze vlucht.

Een geschiedenis:

In 1662 stichtte de Chinese generaal Zheng Chenggong een koninkrijk in Taiwan en streed van daaruit tegen de Qing-keizer in China.

Chiang Kaishek liet zich na 1949 in propagandaboodschappen vaak vergelijken met Zheng Chenggong.

2p 21 Geef aan:

- welke politieke boodschap Chiang Kaishek wilde overbrengen met de vergelijking met Zheng Chenggong, en
- welke beslissing van de Verenigde Naties in 1949 Chiang Kaishek sterkte in de gedachte dat hij 'de nieuwe Zheng Chenggong' was.

Gebruik bron 12.

Twee onderzoeksonderwerpen over de Volksrepubliek China in de jaren 1950:

- 1 Het succes van de Grote Sprong Voorwaarts.
- 2 De legitimatie van de machtspositie van de Chinese Communistische Partij (CCP).

2p 22 Leg uit met een verwijzing naar de bron voor welk onderzoeksonderwerp de informatie uit de bron het meest betrouwbaar is.

Vanaf de jaren 1960 besloot de CCP de *Peking Review* (zie bron 12) in grotere oplages in verschillende wereldtalen uit te brengen.

2p 23 Leg uit dat dit besluit van de CCP een gevolg was van de veranderde internationale positie van de Volksrepubliek China.

Op 1 augustus 1961 sprak Chroesjtsjov, de leider van de Sovjet-Unie, met Ulbricht over het plan om de Berlijnse Muur te bouwen. Chroesjtsjov stelde voor: "We moeten een gezamenlijk persbericht publiceren waarin de DDR wordt gevraagd de grens te sluiten in het belang van de socialistische landen."

3p 24 Licht dit gesprek toe door:

- uit te leggen welk probleem, dat kon ontstaan door het bouwen van de Berlijnse Muur, Chroesjtsjov wilde voorkomen met zijn voorstel, en
- aan te geven welk intern probleem van de DDR de bouw van de Muur daadwerkelijk moest oplossen.

In 1979 ondertekende de Oost-Duitse scholier Peer G. de verklaring:
"Ik verplicht mij om op vrijwillige basis met het MfS
[Staatssicherheitsdienst] samen te werken. Ik ben bereid om het MfS van
alle zaken die zich tegen de veiligheid van de staat richten in schriftelijke
en mondelijke vorm op de hoogte te brengen".

Bij het openbaar maken van de archieven van de *Staatssicherheitsdienst* in 1990:

- 1 werd op de verklaring genoteerd dat Peer in 1979 in ruil voor deze verklaring geen celstraf kreeg wegens vandalisme.
- 2 werden de persoonsgegevens van Peer, zoals achternaam en geboortedatum, onleesbaar gemaakt.

3p 25 Verklaar beide gegevens door:

- met het eerste gegeven uit te leggen welke boodschap de Duitse regering in 1990 wilde geven over de werkwijze van de *Staatssicherheitsdienst*, en
- aan te geven welke onrust in de samenleving de Duitse regering wilde voorkomen door het onleesbaar maken van persoonsgegevens.

Gebruik bron 13.

Stel: je doet onderzoek naar de voortschrijdende emancipatie van vrouwen in Nederland eind jaren 1950. Je besluit dat je met dit verhaal die emancipatie **niet** kunt illusteren vanwege het beeld dat het verhaal weergeeft van vrouwen.

2p 26 Geef een argument voor je besluit, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar het verhaal.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.